

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Nativistické postoje v komunikaci SPD a KSČM: komparace

Jakub Kalousek

Plzeň 2024

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Studijní program Mezinárodní teritoriální studia

Studijní obor Mezinárodní vztahy – evropská studia

Bakalářská práce

Nativistické postoje v komunikaci SPD a KSČM: komparace

Jakub Kalousek

Vedoucí práce:

doc. PhDr. Vladimír Naxera, Ph.D.

Katedra politologie a mezinárodních vztahů

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2024

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2024

.....

Poděkování

Touto cestou bych rád poděkoval svému vedoucímu bakalářské práce, doc. PhDr. Vladimíru Naxerovi, Ph.D. Poděkovat se sluší zejména za jeho vždy velmi vstřícný přístup, za jeho ochotu, vynaložený čas a za jeho věcné a velmi cenné rady.

OBSAH

1	ÚVOD	6
2	TEORETICKÁ ČÁST	9
2.1.	Nativismus a jeho operacionalizace.....	9
3	ČESKÝ POLITICKÝ KONTEXT	14
4	DATA A METODOLOGIE	22
5	ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ	29
6	ZÁVĚR	37
	Seznam použité literatury	40
	Resumé.....	47

1 ÚVOD

V dnešní době je pojem nativismus definován jako intenzivní nepřátelství vůči všemu, co je považováno za cizí a ohrožuje národní soudržnost (Betz 2017: 335). Tento pojem lze tedy také interpretovat jako odpor vůči lidem, kteří nejsou považováni za domorodé obyvatele. Nativismus, jak podotýká John Higham, vždy vytvářel rozdíl mezi těmi, kteří jsou považováni za součást národa (insideři), a těmi, kteří sice žijí na nějakém území, ale zároveň nejsou považováni za součást kolektivity (outsideři) (Lippard 2011: 593). Cas Mudde prezentuje nativismus jako kombinaci nacionalismu a xenofobie. Podle něho se tato ideologie vyznačuje tím, že by všechny státy měly být osídleny výhradně příslušníky původní skupiny (národa), přičemž všechny nepůvodní prvky (osoby a myšlenky) zásadně ohrožují homogenní národní stát (Mudde 2010: 3).

Nacionalismus pomáhá nativismu vytvářet dojem, že existuje potřeba bránit národní identitu a kulturu před domnělými hrozbami. Nativismus se stává zřetelnějším v dobách národních krizí prostřednictvím protiimigračních nálad, které zdůrazňují obavy, že cizinci buď ohrožují, nebo přebírají kulturní, politické či ekonomické pozice. Tyto obavy se často projevují ve veřejném pobouření nebo protiimigrantských postojích, které se zaměřují na určitou skupinu přistěhovalců nebo dokonce na naturalizované skupiny přistěhovalců, kteří již v zemi žijí (Lippard 2011: 593). Proč je ale důležité nativismus zkoumat? V současné době jde o aktuální téma, které se do evropského prostředí intenzivně rozšířilo zejména kvůli migrační krizi vzniklé v roce 2015. Společně s uprchlickou vlnou přichází také anti-imigrační, nativistické narativy (Bergmann 2020: 131–132). V této bakalářské práci bude pojednáváno zejména o nativismu v Evropě, konkrétně v České republice.

V České republice lze na základě několika dostupných studií (viz Suchánek, Hasman 2022: 1–22; Kubát 2014: 1–2; Folvarčný, Hruška, Pink 2023: 8–12) identifikovat politické strany, u kterých je možné nativistické postoje vyzorovat, a proto se stávají vhodnými subjekty pro analýzu. Mezi tyto politické strany řadíme SPD (Svoboda a přímá demokracie) a KSČM (Komunistická strana Čech

a Moravy). SPD, která byla založena v roce 2015 Tomiem Okamurou, lze charakterizovat jako pravicovou populistickou a nacionalistickou stranu, která zastává euroskeptické a kritické postoje k migraci (Stulík 2019: 2662–2663). Díky této ideologii je hnutí považováno za radikální až krajně pravicové. Na druhé straně KSČM je levicově orientovaná strana, která v roce 1990 vznikla jako nástupce politické strany KSČ (Komunistická strana Československa). Deklaratorní ideologií této strany je komunismus. S komunismem úzce souvisí termín internacionalismus, který lze charakterizovat jako politický směr usilující o mezinárodní spolupráci, solidaritu a sjednocení mezi lidmi a národy napříč hranicemi (Kubát 2016: 1–4). Dalo by se říct, že KSČM by měla být jakýmsi protipólem SPD a obě strany by tedy měly být ideologicky odlišné. Přesto je ale KSČM v mnoha postojích oproti svému teoretickému předpokladu vyhraněně nacionalistická¹ (Kubát 2016: 1–12), což dává dobrý důvod ke komparaci s hnutím SPD.

Cílem bakalářské práce je analýza výskytu nativistických postojů v předvolební komunikaci politických stran SPD a KSČM v období od roku 2016 do roku 2022. Toto rozmezí jsem vybral z důvodu prvních voleb v ČR, kterých se SPD zúčastnila. Druhým důvodem výběru tohoto roku je tzv. migrační krize, která vyvrcholila v roce 2015 a stala se pro SPD zásadním tématem pro nadcházející volby, do kterých si na základě protiimigrační rétoriky získala na svou stranu mnoho voličů, kteří sdíleli obavy ohledně nekontrolovatelného přistěhovalectví.

Během psaní bakalářské práce se stěžejními zdroji staly primárně odborné časopisy, ze kterých jsem čerpal zejména v teoretické části. Na základě mnoha publikací bylo možné zjistit, jakým způsobem lze nativismus uchopit a operacionalizovat (viz Bergmann 2020: 38–41; Betz 2019: 111–135; Lippard 2011: 593–601; Mudde 2010: 4–26; Suchánek, Hasman 2022: 2–10). V tomto směru byla velmi nápomocná studie „Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky“ (Stulík, Krčál 2019: 1–17), v níž se autoři zabývají analýzou komunikační strategie

---

¹ Podrobně vysvětleno viz kapitola – Český politický kontext.

českých politických stran, zahrnující jak hnutí SPD, tak i KSČM. I přestože tato bakalářská práce nevyužívá přímo totožný způsob analýzy, která byla použita v inspirující studii, lze ji považovat za prostředek, který mi výrazně pomohl k celkovému uchopení tématu a následnému zpracování.

Bakalářská práce bude využívat kombinovanou obsahovou analýzu facebookových statusů². Díky kvantitativní analýze lze zjistit v jaké míře se nativistické postoje u obou politických stran objevují. Kvalitativní analýza bude sloužit k interpretaci obsahů textů, které byly kvantitativně zpracovány. Vyjma úvodu a závěru je práce členěna do čtyř kapitol. První kapitolou je teoretická část, ve které popisují nativismus, a to, jak chápou tento pojem teoretici. První část je tedy věnována teoretickému rámci nativismu a výstupem je jeho operacionalizace. Druhá část se zabývá politickým kontextem obou politických subjektů, u kterých je následně vysvětleno, jakým způsobem se ztotožňují s termínem nativismus. Třetí částí je metodologická část, kde představují volbu dat a způsob jejich zpracování. Čtvrtá část je věnována samotné obsahové analýze. Následně je provedena komparace nativistických postojů v rámci jednotlivých voleb. V závěru práce jsou vyhodnoceny výsledky získané z předchozí analytické části.

---

² Více viz kapitola – Data a metodologie.

2 TEORETICKÁ ČÁST

2.1. Nativismus a jeho operacionalizace

Vzhledem k početnému množství definic je zřejmé, že na nativismus může být nahlíženo z mnoha různých perspektiv. Nejprve je však důležité jej zasadit do historického kontextu a zjistit jeho původ. Vůbec poprvé se tento pojem objevil v první polovině 19. století ve Spojených státech amerických jako reakce na první vlnu masové imigrace z Evropy (Betz 2017: 336). V té době byl nativismus vnímán jako hluboce zakořeněná nepřátelskost vůči interním „cizím“ skupinám různého druhu (národnostní, kulturní, náboženské), která se projevovala intenzivními snahami o ochranu Ameriky (Friedman 1960: 408–409). Je však třeba zjistit, co bylo příčinou zmíněných obav ohledně imigrace, která pro obyvatele amerického kontinentu představovala hrozbu, a proto se zaměřím na samotné počátky nativistických tendencí.

Od vzniku Spojených států až do poloviny 19. století proudil do mladého státu malý, ale stálý proud evropských přistěhovalců. Většina nově příchozích byla v prvních letech finančně i kulturně spokojená. Mluvili anglicky, pocházeli z protestantských národů a byli rychle přijati mezi americké občany. Naturalizační zákon z roku 1790 umožnil každému svobodnému bělochovi stát se po pěti letech pobytu občanem USA a v některých státech měli evropští přistěhovalci mužského pohlaví volební právo ihned po příjezdu (Smith 2002). V 50. letech 19. století se však tento malý proud rozrostl v mohutnou řeku. Hlavními důvody byly hladomor a probíhající revoluce v Evropě, které přivedly k americkým břehům nebývalé množství přistěhovalců. V roce 1854 se do Spojených států přistěhoval pětinasobně vyšší počet lidí než v roce 1844. Během těchto deseti let se nárůst cizinců navýšil o téměř tři miliony. Většinu nových přistěhovalců tvořili chudí katoličtí dělníci z Irska nebo Německa (Keyssar 2009: 61).

V 50. letech se také zformovala protinárodní a protikatolická *Know Nothing Party*, díky které samotný název nativismus vznikl. V té době byl nativismus chápán jako soubor přesvědčení upřednostňujících zájmy původních obyvatel před

zájmy přistěhovalců. Hrozby byly následující: ekonomicky by přistěhovalci zoufalí po práci mohli snížit mzdy dělníkům a řemeslníkům narozeným v zemi. Politicky byli přistěhovalci lákavým blokem voličů, jejichž rychle rostoucí vliv by mohl zastínit vliv rodilých mužů. Největším problémem nových přistěhovalců byla v očích nativistů však jejich katolická víra (Keyssar 2009: 61–64). Od vzniku nativistické strany se nativismus stal zavedeným pojmem, nicméně předmětem studií začal být až v první polovině 20. století. Dlouhou dobu nativismus zůstával pouze předmětem akademických diskuzí. Do povědomí laické veřejnosti se dostal až v 90. letech 20. století, a to skrze média, která směrem k tomuto pojmu začala upínat svou pozornost. Stalo se tak, když několik konzervativních politiků, jako Patrick J. Buchanan nebo kalifornský guvernér Pete Wilson, začali využívat téma omezení imigrace jako stěžejní bod svých politických kampaní. Nativismus v americkém kontextu poté na nějaký čas ustoupil do pozadí. Do centra americké pozornosti se vrátil ve větší míře až v souvislosti s bývalým prezidentem USA Donaldem Trumpem a jeho protimexickou a protimuslimskou rétorikou (Guia 2016: 1–2).

V úvodu bylo také řečeno, že nativismus úzce souvisí s termínem nacionalismus. Nacionalismus využívá pojem národní taxonomie, jímž popisuje proces kategorizace lidu do národů na základě historických, kulturních a etnických faktorů. Každý národ má podle nacionalistického paradigmatu svou vlastní kulturní individualitu, která se odlišuje od ostatních národů. Zároveň od občanů vyžaduje politickou loajalitu k národnímu státu (Leerssen 2006: 14). Takové vysvětlení je samozřejmě velmi zjednodušené a jedná se o jeden z možných pohledů na nacionalismus. V následujícím textu proto popisují, jak je nacionalismus vnímán z psychologického hlediska. Z tohoto popisu poté vyplývá provázanost nacionalismu s nativismem. Psychologicky chápaný nacionalismus je stav mysli, kdy se jedinec identifikuje se skupinou „my“, ke které je loajální. V rámci „my-skupiny“ (v angl. we-group), dále jen in-group, vznikají předsudky a diskriminace na základě skutečného nebo hypotetického ohrožení přicházejícího z nějaké „jiné“ skupiny (out-group). K ospravedlnění předsudků a diskriminace se vytvářejí negativní stereotypy o „out-group“, které jsou obvykle založeny na

vnímaných obavách o fyzické, sociální nebo ekonomické zdraví „in-group“ (Riedel 2018: 23).

Existuje řada sociálně psychologických prací analyzujících souvislost mezi autoritářskou osobností a orientací „in group/out group“ (viz např. Baughn, Yaprak 1996; Mummendey, Klink, Brown 2001). Vyplývá z nich, že nacionalismus je vysoce a pozitivně spojován s etnocentrismem, autoritářstvím a konzervatismem a zároveň negativně koreluje s internacionalismem³. Nacionalismus je také často vnímán pejorativně v důsledku ochranářských, v krajních případech až izolacionistických⁴ postojů, agresivní politiky a nepřátelských postojů vůči ostatním (Shulman 2000: 367–374). Aby se někteří vědci vyvarovali tomuto negativnímu vnímání, dávají raději přednost používání termínu nativismus, který může znít přátelštěji. Navzdory rozdílné terminologii jsou však základní prvky nacionalismu a nativismu považovány za podobné (Riedel 2018: 24). V souvislosti s nativistickými náladami a jejich původem je třeba zdůraznit ekonomický aspekt nacionalismu. Ekonomický nacionalismus zůstává důležitým faktorem, který mobilizuje obyvatelstvo kolem státem podporované ekonomické vize. Příkladem může být ochrana místního obyvatelstva před „imperialismem volného obchodu“ ekonomicky silného souseda, přesvědčování občanů, aby si ponechali vlastní měnu v zájmu zachování zbytku národní suverenity nebo jakýkoli jiný politicko-ekonomický argument. Jednoduše řečeno – Ekonomický nacionalismus spočívá v protekcionistických a agresivních státních zásadách a je tedy slučitelný s nativistickým způsobem uvažování o společnosti a ekonomice (Betz 2019: 113–117; Riedel 2018: 25). Přesto je třeba si uvědomit, že pojmový rámec nacionalismu má své limity. Nacionalismus je příliš obecný pojem, který nemusí plně zachytit specifika nových politických diskursů.

---

³ Přesto, že nacionalismus negativně koreluje s internacionalismem, v následující kapitole pracuji s politickou stranou KSČM, která je i přes úzkou spojitost s internacionalismem vyhraněně nacionalistická viz kapitola Český politický kontext).

⁴ Izolacionismus upřednostňuje domácí politiku před zahraniční. Odmítá nadnárodní přístup k řešení problémů a spolupráci mezi státy (Bieber 2018: 525).

John Higham ve své knize *Strangers in the Land: Patterns of American Nativism 1860-1925* definuje nativismus jako intenzivní odpor vůči vnitřní menšině na základě jejích zahraničních vazeb (Higham 1955: 4). Higham se soustředí zejména na analýzu amerického nativismu, ze které vyplývá, že je možné jej rozdělit do tří základních podtypů, které se zaměřují na menšiny evropského nebo asijského původu. Prvním z nich je náboženský nativismus. Ten je význačný svými obavami z evropských katolických menšin působících na americkém kontinentu. Tyto menšiny byly vnímány jako hrozba, jelikož svou odlišností ohrožovaly protestantský vliv americké společnosti (Higham 1955: 5–7). Druhým podtypem je politický nativismus odmítající jakékoli levicové praktiky a myšlenky přicházející z Evropy. Ty byly v tomto případě chápány jako vysoké riziko pro typický americký liberalismus. Třetí podtyp je rasistický nativismus. Ten je založen na hierarchickém rozlišování mezi různými typy ras. Vychází z přesvědčení o nadřazenosti bílé rasy, anglického původu a americké identity. Naopak černoši, Asiaté a určité skupiny Evropanů jsou považovány za méněcenné a představují pro americkou identitu riziko (Higham 1955: 266). Ačkoli Highamova kniha vznikla již v roce 1955 a jejím předmětem byl nativismus ve Spojené státech v letech 1860-1925, ukazuje se, že je do jisté míry užitečná i pro pochopení současné nativistické politiky v Evropě. V evropském kontextu nativismu však nelze vhodně využít jeho výše uvedenou definici, jelikož i přesto, že je konkrétnější než pojmy nacionalismus nebo xenofobie⁵, zapadá spíše do amerického pojetí nativismu.

Pro evropské pochopení nativismu je jedním z klíčových prvků to, že zdůrazňuje převahu dichotomie „my/oni“, která se objevuje v konkrétních kontextech kulturní rozmanitosti a přistěhovalectví. (Guia 2016: 1; Spierings, Lubbers, Zaslove 2016: 230–232). John Fetzer se při srovnání amerického a evropského nativismu dopracoval k závěru, že nativistický postoj musí splňovat tři základní atributy. Jsou jimi protiimigrační nálady, protiimigrační politika a podpora protiimigračních politických hnutí. Nativisté v Evropě jsou obvykle

---

⁵ Cas Mudde tvrdí, že nativismus lze chápat jako kombinaci nacionalismu a xenofobie (Mudde 2010: 3).

ztotožňování s populistickými radikálně pravicovými hnutími⁶, což nemusí být zcela přesné. Ve skutečnosti není v definici nativismu žádná zvláštní charakteristika spojená s politickou osou levice-pravice (Guia 2016: 11). Na základě dosavadního představení nativismu je zřejmé, že se jedná o ideologii založenou na nacionalistickém cítění oddělující domorodce od cizinců. Je postaven na předpokladu homogenního a jednotného lidu, přičemž navrhuje chránit zájmy „domácích“ před zájmy „těch druhých“. Nativismus je z definice neliberální, ale ne vždy rasistický, může být založen na náboženství nebo jakémkoli jiném prvku důležitém pro domorodce. Nativismus zahrnuje jak rasistické, tak nerasistické argumenty a ukazuje, že vyloučení skupin může být provedeno na základě kulturního, náboženského nebo etnického původu (Riedel 2018: 26; Simcox 1997: 129–131; Cervi 2020: 1–2). Základní charakteristikou pro to, aby mohl být diskurz, strana nebo hnutí označeno za nativistické, je, že přistěhovalecká skupina je konstruována jako zásadní hrozba pro národ, a proto se omezení přistěhovalectví konkrétní skupiny stává primárním politickým cílem. To, že jsou nově příchozí považováni za hrozbu může být řečeno různým způsobem. Nativistický postoj může být definován tak, že nově příchozí jsou obecně problém, tedy, že samotný příchod migrantů způsobuje něco negativního⁷ (Guia 2016: 12; Betz 2019: 111–128; Kešić, Duyvendak 2019: 441–447).

Z výše uvedeného textu vyplývá, že základním atributem nativistického postoje je protiimigrační rétorika spojená s národním cítěním. Při utváření protiimigračních postojů hrají zásadní roli sdělovací prostředky. V této práci je nativismus využíván jako komunikační strategie, která se vymezuje vůči nenativním, tedy nově příchozím lidem (Schwörer 2021: 75).

---

⁶ Radikálně pravicovému hnutí se v tomto kontextu rozumí hnutí SPD viz kapitola – Český politický kontext.

⁷ Podrobněji vysvětleno v metodologické části.

3 ČESKÝ POLITICKÝ KONTEXT

Rostoucí nativistické postoje ve střední Evropě jsou jednou ze současných výzev, kterým evropské země čelí. Nativismus vedl k proměně regionálních aliancí v závislosti na obavách z imigrace. Skupina Visegrádské čtyřky (Polsko, Maďarsko, Česká republika a Slovensko) vznikla na počátku 90. let 20. století s cílem odpoutat se od dědictví komunismu a přiblížit se západní liberální demokracii. V posledních letech se však aliance stala spíše základnou pro odpor vůči EU, prosazování nativismu a neliberální demokracie (Nourbakhsh 2020: 1; Riedel 2018: 1).

Ještě předtím, než se budu zabývat samotnými politickými stranami, ve stručnosti představím vývoj migrace na území Československa a poté i České republiky. Po poválečném odsunu téměř tří milionů československých Němců, který vedl k etnické homogenizaci země, bylo Československo v podstatě izolovaným státem s minimální imigrací, a to až do pádu železné opony v roce 1989. Od roku 1990 se z Československa postupně stala imigrační země, přičemž hlavní imigrační trasy vedly z postsocialistických zemí a Vietnamu⁸. Důležitým milníkem spojeným s prohloubením migrace na českém území byl také vstup České republiky do Evropské unie v roce 2004⁹. Klíčovými se pak staly roky 2015 a 2016, kdy došlo k nebyvalému nárůstu počtu migrantů přicházejících do Evropské Unie. Na území EU vstoupilo přibližně 1,2 milionu osob, které žádaly o mezinárodní ochranu. Od této chvíle se téma přistěhovalectví stalo v politickém a mediálním diskurzu dominantním. Některé politické strany napříč Evropou, jako například Fidesz v Maďarsku, Lega Nord v Itálii nebo Švédští demokraté, začaly těžit ze silné protiimigrační rétoriky, dosáhly svého volebního vrcholu a výrazně

---

⁸ Od roku 1990 se příliv migrantů z Vietnamu zvýšil. Je však třeba poznamenat, že vietnamská populace byla na českém území přítomna mnohem dříve. Vietnamští občané emigrovali do Československa již v roce 1956, a to na základě smlouvy o hospodářské a vědeckotechnické spolupráci mezi oběma zeměmi (Müllerová 1998: 121).

⁹ Od roku 2004 do konce roku 2021 bylo v České republice registrováno více než 660 tisíc mužů a žen cizí státní příslušnosti. Od doby vstupu České republiky do Evropské unie představuje tento počet nárůst o zhruba 275 % (AV ČR 2022).

zvýšily počet svých členů. Tzv. uprchlická krize v podstatě odstartovala novou vlnu studií zaměřených na dopady migrace na různá témata, včetně voleb v různých zemích a regionech Evropy (Suchánek, Hasman 2022: 3; Gheorghiev, Numerato 2022:186–187; Slominski, Trauner 2018: 101–102).

Na české politické scéně lze za subjekt využívající obdobnou rétoriku, jako výše zmíněné strany, označit hnutí SPD, které vzniklo současně se začátkem uprchlické krize v roce 2015. Jeho předseda, Tomio Okamura, byl po neshodách se členy hnutí Úsvit přímé demokracie (dále jen Úsvit), jehož byl tehdy předsedou, nucen rezignovat na svůj post. Společně s bývalým předsedou poslaneckého klubu Úsvitu, Radimem Fialou, následně založil SPD. Ta se od svého vzniku snažila profilovat jako vlastenecké a demokratické hnutí, bojující za nezávislost a suverenitu českého státu (SPD nedatováno). Politický program SPD lze označit za euroskeptický, populistický a protiimigrační. Navazuje na témata, která původně prosazovalo hnutí Úsvit, přičemž imigrace, zejména v souvislosti s uprchlickou krizí, hraje zásadní roli. Cílem SPD je zavedení přísné imigrační politiky, díky které bude možné deportovat „nepřizpůsobivé imigranty“ a „islámské náboženské fanatiky“. V pojetí vedení SPD je nelegální imigrace zejména bezpečnostním rizikem a „počáteční fází konfliktu, který v konečném důsledku ohrozí demokracii a samotnou existenci České republiky a našeho národa“ (Stulík 2019: 2662–2663; SPD nedatováno). To zahrnuje ztotožnění imigrantů s muslimy, kteří jsou prezentováni jako „radikální islamisté“. Imigrace je pak spojována s islamizací a terorismem, případně se zhoršující se bezpečnostní situací v různých zemích. V rétorice SPD je nebezpečí islámu spojováno s jeho neslučitelností s českými tradicemi, které vycházejí z židovské, starořecké, římské a křesťanské kultury a slouží jako základ demokracie, svobody a lidských práv. Strana tvrdí, že islamizace je České republice vnucována ideologií multikulturalismu, kterou ztělesňuje Evropská unie a její představitelé (Smolík 2022: 124–128).

Na základě zprávy o extremismu v ČR (2020) se podle ministerstva vnitra jedná o stranu s nejvíce xenofobními a nacionalistickými prvky (ČTK 2021). Veřejně Okamura obvinění ze xenofobie odmítá s důvodem, že i on sám byl rasově

diskriminován a celý život čelil předsudkům¹⁰ (Suchánek, Hasman 2022: 3). Přesto, jakmile se objevila uprchlická vlna, Okamura okamžitě muslimy zobecnil jako homogenní a nebezpečné: „Tento migrant spáchal vraždu, protože je muslim a jeho víra mu přikazuje vraždit nevěřící“ (Okamura 2016 a). Známé jsou i výroky několika dalších členů SPD. Například bývalému tajemníkovi SPD Jaroslavu Staníkovi byl soudem odepřen vstup do parlamentu za rasistické a genocidu vychvalující výroky na půdě českého parlamentu (Guryčová 2019). Podobně Miloslav Rozner, později zvolený poslanec za SPD, dostal podmíněný trest za to, že veřejně popřel existenci koncentračního tábora na českém území (Vochozková 2022).

Častým zdůrazňováním bezpečnostních, kulturních a socioekonomických otázek začal diskurz SPD využívat radikálně nacionalistické prvky tím, že řadil imigranty i uprchlíky, zejména muslimy, do jedné dehumanizované kategorie národa ohrožujících cizinců. Hnutí SPD vnímá migranty jako nevzdělané a nepracující jedince zneužívající sociální systém, kteří byli kvůli svému náboženskému radikalismu vychováni v kultuře ozbrojeného násilí počínaje pouliční kriminalitou až po terorismus (Strapáčová, Hloušek 2018: 18–20). „Rostoucí počet muslimů by znamenal rozpad České republiky, jediným řešením je uzavření hranic“ (Okamura 2016 b). Strana SPD také hojně uplatňuje i další charakteristiky související s nacionalismem. Jsou jimi ekonomický izolacionismus nebo již zmíněné protiimigrační tendence založené na imaginární národní suverenitě (Suchánek, Hasman 2022: 4). Kromě toho a v souvislosti s protiimigračními tendencemi hraje v oficiálních manifestech SPD podstatnou roli určitý druh sociálního šovinismu, který slibuje široké státní sociální dávky těm, „kteří si to zaslouží“. Konkrétně SPD tvrdí, že na jedné straně poskytne těžce pracujícím lidem sociální dávky, ale na druhé straně striktně omezí dávky pro „neasimilovatelné“ osoby (Suchánek, Hasman 2022: 4).

Nyní, po obecném uvedení jedné ze zkoumaných politických stran, je na čase přesunout se ke straně druhé. Komunistická strana Čech a Moravy (dále jen

---

¹⁰ Tomio Okamura se narodil v Tokiu japonskému otci a české matce (Suchánek, Hasman 2022: 3).

KSČM) je přímým nástupcem původně vládnoucí Komunistické strany Československa (1921). KSČM vznikla nejprve jako územní organizační jednotka KSČ v březnu 1990, aby v rámci federalizované KSČ (od r. 1990 KSČS) fungovala jako český protějšek Komunistické strany Slovenska. Jako samostatná politická strana byla KSČM ustavena na svém prvním sjezdu na přelomu září a října v roce 1990 (Strmiska 2002: 221). „Postupně vznikala představa o přetvoření jednotné KSČS na federaci KSČM a KSS. Došlo k tomu na 18. sjezdu KSČS v roce 1990. KSS se později přeměnila ve Stranu demokratickej ľavice a rozhodla se pro plné osamostatnění ještě před rozdělením ČSFR. Federace KSČM a SDEL zanikla 7. dubna 1992“ (KSČM nedatováno a).

Stejně jako u SPD se i zde zaměřím na vývoj programových a ideových východisek strany. Základním programovým dokumentem, kterým se komunisté řídí dodnes, je Kladenský program schválený na druhém sjezdu v roce 1992. Tento program vypovídá o charakteru strany, neboť se jasně ztotožňuje s ideály socialismu. Kladenský program prošel také značnou transformací, nejprve byl aktualizován pátým sjezdem v roce 1999 a poté šestým sjezdem v roce 2004. Došlo tak k dalšímu posunu v interpretaci nových ideologických propozic: „Základním programovým cílem politiky KSČM je socialismus, demokratická společnost svobodných, rovnoprávných občanů, společnost politicky a hospodářsky pluralitní. (...) V její ekonomice se prosazují přednosti a klíčová úloha společenského vlastnictví, které zaručí efektivní, celospolečensky provázané a usměrňované hospodaření kolektivu zaměstnanců podniků, družstev, obcí, regionů i dalších sdružení občanů. Jde o strategický cíl, který vychází z dlouholetých tradic marxistického myšlení. Jeho naplnění chceme dosáhnout demokratickou cestou“ (KSČM nedatováno b). Marxistická nebo marxistickoleninská ideologie, která je jádrem komunistických stran, je úzce spojena s proletářským internacionalismem. Ačkoli byl původní marxismus/marxismus-leninismus v různých pozdějších podobách opakovaně transformován (Kołakowski 2008: 724–729), představit si jej jako nacionalistickou ideologii, může být poněkud obtížné. Politická realita se však často rozchází s teorií. Je pravda, že nacionalismus (jako ideologie) a marxismus (opět jako ideologie) si

protiřečí v tom, jak vnímají kolektivní základ historického pokroku. Zatímco nacionalismus, zjednodušeně řečeno, vidí historický pokrok jako důsledek úsilí národů (Hroch 2003: 541–544), marxismus zdůrazňuje jako iniciátora historického pokroku pracující třídu. Komunistický manifest výslovně upřednostňuje třídní boj: „Dějiny veškeré dosud existující společnosti jsou dějinami třídních bojů“ (Marx, Engels 1948: 9) a odmítá nacionalismus: „Pracující lidé nemají žádnou vlast“ (Marx, Engels 1948: 44).

Ve skutečnosti existuje značný rozdíl mezi teoretickým chápáním marxismu a jeho praxí. Marxismus může mít skutečně blízko k nacionalismu, ale co víc, může ho dokonce vtěsnat do svého rámce. Komunistické strany mohou být neuvěřitelně flexibilní, pokud jde o jejich ideologickou základnu, a přizpůsobovat ji svým potřebám podle toho, kde a kdy působí. Typickým příkladem strany, která dokáže obrátit protikladné ideologické předpoklady a přizpůsobovat je potřebám praktické politiky, zůstávají právě komunisté v České republice. Dnešní KSČM je politickou stranou, která úspěšně kombinuje dva typy přístupů – sociální a nacionalistický (Kubát 2016: 80–81). Poměrně silná nacionalistická orientace českých komunistů je jednak historicky podmíněná, jednak je také chápána jako strategický tah. Díky dvojímu zaměření (sociální a nacionalistické) je totiž možné oslovit dvě skupiny voličů, které lze rozdělit na: „staré“ a „nové“. Mezi tzv. staré voliče většinově patří příznivci původní KSČ. Jednoduše se tedy jedná o starší populaci, většinou důchodce a důvod jejich podpory je především ideologický. Tito lidé chovají sympatie ke starému režimu a přiklání se k původnímu nacionalistickému charakteru. Naopak noví stoupenci nemají se starým režimem v podstatě nic společného. Stranu sice volí, ale ne z ideologických, nýbrž sociálních důvodů. Sociální přístup je pro ně tedy atraktivní a strana jim polovičně vychází vstříc. Komunisté těmto voličům ukazují druhou tvář, která je vlídnější a méně ideologicky dogmatická (Kubát 2014: 11).

Konflikt mezi nacionalismem a internacionalismem poznamenal a podmiňoval existenci komunistické strany od jejího založení v roce 1921 po celé meziválečné období (Rupnik 2002). Z historického hlediska bylo české dělnické hnutí na přelomu 19. a 20. století poměrně unikátní. Dělníci byli v té době

nejpočetnější sociální vrstvou v českých zemích¹¹, neboť patřili k průmyslově nejrozvinutější části Rakouska-Uherska. V tomto smyslu mělo české dělnické hnutí „západní“ charakter. Jeho „východním“ rysem byla nadvláda cizí, zejména německé buržoazie. Francouzský politolog a historik Jacques Rupnik ve své knize o dějinách komunistické strany Československa tvrdí následující: „Pro českého dělníka je sociální útlak znásoben pocitem národního útluaku“ (Rupnik 2002: 19). Proto se v českém socialistickém hnutí od počátku prolínaly sociální a nacionalistické prvky. Československo, založené v roce 1918, bylo možné považovat za mnohonárodnostní stát¹². Pro tehdejší situaci bylo příznačné, že české obyvatelstvo bylo protiněmecky a protirakousky orientované.

Existují dvě události, ve kterých byly výrazně demonstrovány oba zmíněné přístupy. Jednou z nich byla hospodářská krize z roku 1929, která vedla k těžkému průmyslovému úpadku. Tou druhou byl nástup Adolfa Hitlera k moci v roce 1933. V takové situaci KSC vyžila jak sociálních, tak nacionalistických přístupů. Sociální se zaměřoval na hájení zájmů dělnické třídy a na občany postižené hospodářskou krizí. Naopak nacionalistický přístup sloužil jako ochránce Československa před Německem. Toto dvojí zaměření strana nikdy neopustila (Kubát 2014: 3–4). Později, v roce 1938, se KSC stala hlasitým odpůrcem Mnichovské dohody. Během Protektorátu Čechy a Morava zůstala v ilegalitě a aktivně se účastnila odboje (Malíř, Marek 2005: 1131). Po druhé světové válce se KSC zavázala k věrnosti prezidentu Tomáši Garrigue Masarykovi a předstírala, že je základním pilířem obnoveného Československa. Viditelným a charakteristickým rysem tohoto postoje byla silná a otevřená nenávist vůči Němcům, která se projevovala také hlasitou podporou jejich odsunu ze Sudet. Třídní boj byl interpretován také víceméně nacionalisticky: „Jedním z důvodů, proč je třeba buržoazii zničit, je to, že se za okupace zaprodala Němcům“ (Kunštát 2013: 125). Podle Rupnika patřila Komunistická strana Československa v letech

---

¹¹ V roce 1910 žilo v českých zemích přibližně 40 % dělníků (Kárník 2000: 298).

¹² Národnostní složení Československa bylo v roce 1921 následující: 51 % Češi, 23 % Němci, 14,5 % Slováci, 5,5 % Maďaři, 3,4 % Rusíni, Rusové a Ukrajinci, 1,3 % Židé a 0,6 % Poláci (Bělina, Pokorný 1992: 169).

1945-1946 k nejnacionalističtějším a nejšovinističtějším politickým stranám v Československu (Rupnik 2002: 196). Meziválečná a poválečná historická zkušenost jasně ukazuje, že internacionalizace vedla k výraznému oslabení strany, a naopak nacionalismus stranu posílil, zejména tedy po druhé světové válce (Kubát 2014: 3–5).

Pokračující nacionalistické chování lze vyzorovat například také z reakce na Česko-německou deklaraci z roku 1997, která mimo jiné vyjadřovala lítost České republiky nad vyhnáním Němců ze Sudet po roce 1945 (MZV 2022). Komunisté se v tomto případě vymezili vůči názorům vyjadřující lítost a s deklarací razantně nesouhlasili (Kubát 2014: 5). Bývalý předseda federálního lidového shromáždění Jugoslávie Milovan Djilas byl zastáncem názoru, že pokud měly komunistické režimy přežít, musely se opírat o národní citění obyvatel svých zemí. Vzhledem k tomu, že ideologie marxismu-leninismu přestala být dostatečným legitimizačním nástrojem a preferovanou alternativou se stal kapitalistický západ, zdálo se, že nacionalismus byl jedinou možností, jak si získat občany na svou stranu (Hudek 2023: 495–496). Nacionalismus byl začleněn do své ideologie nejen českými komunisty, ale také několika dalšími komunistickými stranami ve východním bloku. V kontextu české komunistické strany lze pozorovat, že nacionalistické tendence byly spojeny zejména s protiněmeckými postoji. U KSČM se později začaly objevovat také negativní postoje vůči imigrantům. Jedním z takových je například výrok současné předsedkyně Kateřiny Konečné: „Migrace zatěžuje náš sociální systém, ohrožuje každodenní bezpečnost na našich ulicích, přetěžuje vzdělávací systém“ (Rambousková 2023).

Z výše uvedeného textu vyplývá, že KSČM historicky zastávala a dodnes zastává nacionalistické postoje. Navíc je patrné, že v souvislosti s nacionalismem se u strany vyskytuje negativní rétorika vůči imigrantům, což znamená, že kromě toho, že je oproti svému teoretickému předpokladu nacionalistická, může být na základě konceptualizace nativismu i nativistická. Takové zjištění je pro tuto práci klíčové. Lze konstatovat, že obě politické jednotky jsou význačné svou nativistickou rétorikou, a je tedy skutečně možné podrobit oba aktéry analýze. Ještě před tím, než přistoupím k samotné analýze, je nezbytné definovat

metodologii, která umožní systematicky vysvětlit postup, jakým bude analýza zpracovávána.

4 DATA A METODOLOGIE

V úvodu bylo řečeno, že práce bude využívat kombinovanou obsahovou analýzu. V kvantitativní analýze se zaměřím na míru nativistických postojů vyskytujících se v komunikaci obou subjektů. Současně s kvantitativní analýzou je tvořena kvalitativní analýza, díky které je možné interpretovat obsah textů, který byl kvantitativně zpracován. Cílem práce je analyzovat předvolební facebookovou komunikaci politických subjektů SPD a KSČM a zjistit, zda se v jejich komunikaci nativistické postoje vyskytují. Předmětem výzkumu jsou krajské volby z roku 2016, první kolo senátních voleb z roku 2016, sněmovní volby z roku 2017, volby do zastupitelstev obcí z roku 2018, první kolo senátních voleb z roku 2018, volby do evropského parlamentu z roku 2019, krajské volby z roku 2020, první kolo senátních voleb z roku 2020, sněmovní volby z roku 2021, volby do zastupitelstev obcí z roku 2022 a první kolo senátních voleb z roku 2022. K analýze je využíván obsah prezentovaný prostřednictvím oficiálních facebookových účtů. Sociální sítě patří v dnešní době k významným nástrojům komunikace před volbami, jelikož prostřednictvím nich lze oslovit širokou veřejnost. Zatímco Instagram z pohledu politické komunikace prozatím v Česku spíše neexistuje a Twitter slouží hlavně jako přímá linka na mediální články, Facebook je stále nejvyužívanější platformou a je pro politické strany stěžejní (Tvrdoň 2021).

Tato sociální síť je preferovaným prostředím obou politických subjektů zejména kvůli vyššímu počtu sledujících oproti ostatním platformám. V porovnání s ostatními sociálními sítěmi je rozdíl v počtu sledujících značný. Zatímco na Twitteru dosahuje oficiální účet Tomia Okamury 54 tisíc sledujících (2024), KSČM nepřekračuje ani hranici čtyř tisíc (2024). Podobně je tomu tak i na Instagramu, kde se účet Tomio Okamura SPD pohybuje na hranici 36 tisíc sledujících (2024) a stranický účet KSČM dosahuje pouhých dvou tisíc (2024). Stěžejním prostředkem sběru dat bude tedy Facebook, jelikož počet sledujících je zde u obou subjektů v porovnání s ostatními sociálními sítěmi nejvyšší, z čehož vyplývá, že právě na tuto sociální síť je z pohledu obou politických stran kladen největší důraz. Důležité je také zmínit z jakých konkrétních oficiálních účtů jsou

data čerpána. V případě této práce dochází totiž k určitému metodologickému problému týkajícího se stranické organizace zkoumaných stran. Pokud jde o KSČM, veškerá data jsou získávána z oficiálního stranického účtu¹³ KSČM–Komunistická strana Čech a Moravy. U hnutí SPD jsem se rozhodl pro sběr dat využívat oficiální stránku¹⁴ Tomia Okamury namísto oficiálních stránek hnutí, a to ze tří důvodů.

Prvním důvodem je to, že předseda hnutí Tomio Okamura využívá svou oficiální stránku výhradně pro účely SPD a veškerý obsah, který je prezentován skrze tento účet, je následně kopírován a přidáván i na oficiální účet SPD. Druhý důvod se týká dosahu obou facebookových stránek. Tomio Okamura má na své oficiální facebookové stránce přes 400 tisíc sledujících. Samotný účet hnutí dosahuje pouhých 36 tisíc sledujících. Volba účtu samotného předsedy hnutí je tedy v tomto případě logičtější, jelikož jsou zde prezentovány identické příspěvky, které se vyskytují i na oficiální facebookové stránce SPD, zároveň však mají větší dosah. Třetí a nejdůležitější důvod, který vlastně navazuje na důvody předchozí, vychází ze stranické struktury hnutí SPD. Tomio Okamura hraje pro samotné hnutí klíčovou roli, a to nejen v kontextu pozice předsedy, ale také stylem vedení strany. Je osobností, která představuje hlavní politické směřování SPD a zásadně ovlivňuje celkový charakter strany. Jeho vůdcovství vytváří personalizaci strany, kde je důraz kladen na jeho vlastní ideje, postoje a zájmy. Vysokou míru personalizace lze sledovat právě na Facebooku. Jednoduše řečeno, stránka Tomia Okamury je tím hlavním komunikačním kanálem, kterým se hnutí prezentuje (Charvátová, Charvát, Niklesová 2022: 86). Navíc mezi roky 2016–2019 hnutí používalo místo svého původního názvu hnutí Svoboda a přímá demokracie název Svoboda a přímá demokracie – Tomio Okamura (SPD), což jen potvrdilo jeho dominantní pozici lídra. Příspěvky jsou tedy čerpány z následujících facebookových profilů: Tomio Okamura – SPD a KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy.

---

¹³ Viz <https://www.facebook.com/komunistickastranacehamoravy>.

¹⁴ Viz <https://www.facebook.com/tomio.cz>.

Analýze podléhají všechny příspěvky zveřejněné čtrnáct dní před jednotlivými volbami. Odůvodnění výběru těchto dat je následující: Poslední dva týdny před volbami bývají pro politiky a politické strany velmi intenzivní. Tomuto období se říká „horká fáze kampaně“ (Charvátová, Charvát, Niklesová 2022: 87). Jedná se o období, kdy politické strany věnují své kampani nejvíce času a úsilí, což zahrnuje i nadměru aktivní prezentaci na sociálních sítích. Cílem této intenzivní kampaně je dostat na svou stranu co nejvíce nerozhodnutých voličů, ale zároveň se kampaň snaží zaměřit i na voliče jiných stran a získat si jejich přízeň (IPM: nedatováno).

Pokud jde o výběr volebních období, které podléhají analýze, rozhodl jsem začít volbami do krajských zastupitelstev společně s prvním kolem voleb do senátu z roku 2016, a to proto, že se jedná o první volby, kterých se Tomio Okamura se svým hnutím zúčastnil a zároveň v nich získal několik mandátů. Posledními analyzovanými jsou poté volby do zastupitelstev obcí z roku 2022, společně s prvním kolem voleb do senátu. Jedná se o volby, které jsou v současné době posledními (samozřejmě vyjma prezidentských voleb, které se ale netýkají politických stran) konanými volbami na území České republiky. Z rozmezí let 2016–2022 tedy podléhají analýze všechny volby, vyjma voleb prezidentských. Facebookové příspěvky zveřejněné oběma stranami jsou získávány ručně. Celkový rozsah vstupních dat shrnuje tabulka č. 1. Ta představuje všechny zmíněné volby, přičemž u voleb z let 2016, 2018, 2020 a 2022 došlo k provázání buď komunálních a senátních (roky 2018 a 2022) nebo krajských a senátních voleb (rok 2016 a 2020). Důvodem začlenění těchto voleb do jednoho celku je to, že volby probíhaly současně, tudíž výsledný počet potenciálních nativistických výroků bude v obou případech stejný.

Tabulka č. 1:

	Celkový počet příspěvků zveřejněných dva týdny před volbami						
	Volby 2016	Volby 2017	Volby 2018	Volby 2019	Volby 2020	Volby 2021	Volby 2022
Okamura	46	71	53	120	130	140	136
KSČM	92	89	53	78	181	73	69

Zdroj: autor.

Po stanovení časového rámce, specifikaci sociálních sítí a konkrétních profilů, ze kterých jsou data získána, byla představena tabulka obsahující celkový objem dat potřebných k další části analýzy. Nyní je nutné vysvětlit, jakým způsobem bude probíhat identifikace nativistických postojů. Aby mohl být výrok označený za nativistický, je třeba si vymezit klíčová slova, ze kterých bude analýza vycházet a která budou případný nativistický výrok charakterizovat. Z první kapitoly, která se zabývala operacionalizací nativismu je zřejmé, že nativismus je založen na konstrukci původních a nepůvodních skupin. Nativistický postoj může být tedy obecně chápán jako problém s nově příchozími lidmi. Takový problém však může být interpretován několika možnými způsoby. Kromě protiimigračních postojů může nativismus nabývat i jiných podob a připojovat se například k ekonomickým, kulturním nebo náboženským otázkám a vyjadřovat tak obavy o homogenitu uvnitř skupiny. Při analýze budu vycházet z teoretické části, konkrétně z definice, která vysvětluje nativismus optikou „my vs oni“ (Guia 2016: 1; Spierings, Lubbers, Zaslove 2016: 230–232). Při výběru klíčových slov vycházím z knihy politologa Jakoba Svhwörera: *The Growth of Populism in the Political Mainstream: The Contagion Effect of Populist Messages on Mainstream Parties' Communication*. Na základě této publikace řadím mezi klíčová slova následující: imigrant, přistěhovalec, cizinec, uprchlická krize, islamista, uprchlík, muslim, migrace, deportace, azyl (Schwörer 2021:138–158). Je zřejmé, že na základě principu ekvivalence může být některé ze zmíněných slov vyjádřeno i jiným způsobem. K tomu, aby při identifikaci nedošlo k nedostatečnému výběru slov, zaměřuji se nejen na zmíněná slova, ale také na jejich ekvivalenty¹⁵. Na základě lidského čtení jednotlivých facebookových příspěvků prezentovaných v tabulce č. 1 vzniká druhá tabulka, ve které je znázorněn kompletní objem dat podléhající analýze. Celkový počet statusů obsahující některá ze zmíněných slov nebo slov stejného významu je tedy představen v tabulce č. 2.

---

¹⁵ Mezi ekvivalenty uvedených slov lze zařadit výrazy jako například: běženec, Arab, migrační vlna, vyhoštění, utečenec aj.

Tabulka č. 2:

	Celkový počet a podíl příspěvků zahrnující vybraná slova a slova ekvivalentní						
	Volby 2016	Volby 2017	Volby 2018	Volby 2019	Volby 2020	Volby 2021	Volby 2022
Okamura	29 (63 %)	36 (50,7 %)	20 (37,7 %)	81 (67,5 %)	53 (40,7 %)	62 (44,2 %)	12 (8,8 %)
KSČM	4 (4,3 %)	2 (2,2 %)	3 (5,6 %)	3 (3,8 %)	6 (3,3 %)	3 (4,1 %)	0 (0 %)

Zdroj: autor.

Výše v tabulce je představen celkový objem dat, který bude využit v analytické části. Zároveň je vyjádřen také procentuální podíl příspěvků obsahující hledané výrazy. Na základě této tabulky je možné jednoznačně určit, že příspěvky zahrnující vybraná slova jsou u Okamurova hnutí mnohem dominantnější než u komunistů. Nejvyšší procentuální podíl je u Okamury zaznamenán ve volbách do evropského Parlamentu 2019. Jedná se také o volby s nejvyšším počtem statusů podléhající analýze. Naopak nejméně příspěvků obsahující hledané výrazy je zaznamenáno ve volbách do zastupitelstev obcí společně s volbami do Senátu v roce 2022. Pokud jde o KSČM, ta se kromě komunálních a senátních voleb z roku 2018 nedostala v celkovém podílu přes hranici 5 %, což naznačuje, že příspěvků obsahující některé z hledaných výrazů není v takto stanoveném období mnoho. V tuto chvíli je jisté, že analýze podlehne celkem 314 příspěvků. Z celkového počtu 314 příspěvků jich 293 pochází z Okamurova hnutí, zatímco pouze 21 ze strany KSČM.

Samotná analýza může být zpracována několika možnými způsoby. V posledních desetiletích se prudce zvýšil počet kvantitativních studií, které se spoléhají výhradně na sekundární data. Tyto kvantitativní studie přinesly do oboru velké množství důležitých příspěvků a umožnily identifikovat mnoho relevantních faktorů na makroúrovni, které strukturují politické chování. Méně užitečné jsou však při snaze porozumět komplexním a individuálním motivům, které jsou hnací silou různých trendů a jevů (Damhuis, Jonge 2022: 1–2). V mém případě se jedná o způsob propojení kvantitativní a kvalitativní složky, přičemž kvalitativní výzkum umožňuje lépe pochopit daný kontext (Kopecký 2023: 1–2). Rozdíl mezi jednotlivými formami analýz spočívá také v poměru strojového a lidského čtení a kódování nebo v úrovni, na které kódování probíhá (Naxera 2022: 192–193). V

souvislosti s úrovní analýzy je také třeba zmínit, že jednotlivé přístupy k obsahové analýze mají odlišné metody a cíle. Některé přístupy se mohou zaměřovat na počítání slov na základě vytvořených slovníků (viz Habersack, Werner 2023: 869). Jiné naopak pracují s vyššími jednotkami, například s celými odstavci (viz Hawkins 2010: 8). Výsledný soubor dat poté odhaluje existenci nativistického diskurzu napříč jednotlivými příspěvky. V této práci je tedy použita kombinovaná obsahová analýza, která je tvořena na základě lidského čtení a kódování na úrovni odstavců. Při takovém postupu je možné pracovat s konceptem tripletů. Triplety napomáhají komprimovat delší texty do jednoduchých vět, ze kterých je následně možné určit kontext. Triplet obecně dodržuje logiku „aktér – jedná (sloveso) – vůči komu/čemu“ (Naxera 2023: 462–464). Takovým postupem se budu ve své práci řídit.

Nyní je nutné definovat jistá pravidla nativistické komunikace. Ta jsou v tomto případě vytvořena na základě propojených významů dvou tripletů: (1) „příchozí jsou špatní“; (2) „nativní (místní) jsou dobří“. Kromě vymezení se vůči příchozím (první triplet) je potřeba, aby byl zároveň kladen důraz na národ, v tomto případě spojený s češtvím (druhý triplet). Díky tripletům je poté možné na základě principu ekvivalence koncentrovat význam. Způsob určení významu takto koncentrovaných tripletů lze demonstrovat na příkladu vybraného facebookového statusu SPD z roku 2017, které plně odpovídá řádu nativistické komunikace:

„Německo je v šoku z dalšího znásilnění dívky imigranty. Myslím, že být v šoku nestačí. Tyhle hrůzy jim způsobila politika EU a politika německé vlády. Násilí a teror bude v Evropě pokračovat s neúprosnou logikou. Mezi islámskými imigranty jsou lidé, kteří násilí na ženách považují za běžnou součást svého chování. Naše hnutí SPD říká jasně, že nic takového u nás nechceme. Nechceme multikulturní EU, kde se naše ženy a dcery budou bát jít samy po ulici. Prosazujeme zákaz islámu v ČR, nulovou toleranci této migrace a referendum o vystoupení ČR z EU, abyste Vy sami mohli

demokraticky rozhodnout o své budoucnosti ve své zemi. Prosíme Vás o podporu v říjnových volbách“ (Okamura 2017a).

Z výroku lze usoudit, že „příchozí jsou špatní“ (imigranti považují násilí na ženách za součást svého chování, naše hnutí říká, že nic takového u nás nechceme – z tohoto tvrzení vyplývá že „příchozí jsou špatní“, jelikož jsou imigranti v tomto kontextu považováni za hrozbu a nebezpečí), „nativní (místní) jsou dobří“ (nechceme multikulturní EU, kde se naše ženy budou bát jít samy po ulici – z takové formulace vyplývá, že naše ženy, jakožto „nativní“ obyvatelky České republiky, jsou tedy považovány za „dobré“). Takovéto propojení dvou základních tripletů sleduje základní teoretickou podobu konceptu nativismu a díky takto stanovenému řádu nativistické komunikace je možné rozhodnout, zda jsou výroky nativistické či nikoli (viz Naxera 2023). Aby mohl být daný facebookový status pochopen jako nativistický, musí splňovat oba zmíněné tripletety. V analýze se tedy soustředím na odhalování nativistických výroků na základě tripletů a rozřazuji jednotlivé statusy do „nativistického“ a „nenativistického“ setu.

5 ANALÝZA A INTERPRETACE VÝSLEDKŮ

V rámci zkoumaného souboru textů, který se skládá z konkrétních příspěvků, byl analyzován obsah kontextu. Celkovému hodnocení nepodlehla jen věta obsahující dané slovo, ale i celý odstavec, respektive celý příspěvek. V případě několika nápadně dlouhých příspěvků spojujících řadu témat byl posuzován pouze obsah pěti vět před a pěti vět po výskytu věty obsahující některé z hledaných výrazů. Pokud se v rámci takového odstavce objevil další z hledaných termínů, nebyl brán v úvahu, protože kontext již byl určen. Na základě určení kontextu byly jednotlivé výskyty rozděleny na „nativistické“ a „nenativistické“ (srov. Naxera 2023). Z celkového počtu 1331 statusů jich 314 obsahovalo některá z určených klíčových slov nebo slov ekvivalentních. Analýze tedy podlelo všech 314 příspěvků. Výsledky jsou představeny v tabulce č. 3.

Tabulka č. 3

	Celkový počet „nativistických“ a „nenativistických“ příspěvků	
	Nativistické příspěvky	Nenativistické příspěvky
Okamura	124	169
KSČM	1	20

Zdroj: autor.

Z výsledků je patrné, že nativistické postoje lze ve facebookové komunikaci v takto stanoveném období identifikovat. Celkový počet nativistických výroků prezentovaných Tomiem Okamurou je 124. U komunistů se příspěvek, který plně odpovídal řadu nativistické komunikace, vyskytuje pouze jednou. Na základě této obecné kvantifikace je možné konstatovat, že nativistické postoje tvoří významnou část Okamurovy rétoriky. V absolutním počtu příspěvků však nejsou dominantní. Na druhé straně KSČM lze označit za stranu, která během své komunikace na Facebooku nativistickými výroky nedisponuje, tedy alespoň ne v období horké

fáze kampaně mezi roky 2016–2022. Během analýzy jednotlivých příspěvků bylo u většiny z nich poměrně jednoduché určit kontext a rozhodnout, zda je daný příspěvek nativistický či nikoli. Zaznamenal jsem však také určitá specifika, na základě, kterých jsem váhal, zda některý příspěvek označit za nativistický či nikoli. V několika případech, zejména u voleb do Evropského parlamentu 2019 se objevovala série totožných odstavců, ze kterých bylo dle mého názoru sporné posoudit, zda splňuje oba triplety. Příspěvek, který lze (z mého pohledu) považovat za problematický je následující:

„Je to ukončení diktátu Evropské unie a návrat pravomocí na úroveň národních států, jasné odmítnutí migrační politiky EU a islamizace evropských zemí a nahrazení současné Evropské unie novou formou spolupráce na základě svobody, suverenity a vzájemného respektu jednotlivých států“ (Okamura 2019).

Podle jasně vymezených pravidel v metodologické části musí příspěvek splňovat oba využívané triplety, aby byl označen za nativistický. Pokud jde o první triplet: „příchozí jsou špatní“, je jisté, že tento triplet status splňuje (jasné odmítnutí migrační politiky). Pokud jde o druhý triplet „místní jsou dobří“, nemohu přesně určit, zda se na základě takto formulovaného textu může příspěvek kategorizovat do zmíněného tripletu. Rozumím tomu, že v příspěvku Okamura vyžaduje „návrat pravomocí na úroveň národních států“, které budou samy rozhodovat o přerozdělování migrantů do svých zemí, což může samozřejmě zahrnovat i Českou republiku. Na základě kontextu to však ze subjektivního hlediska nemusí být stoprocentně vypovídající. Vzhledem k tomu, že se tento stejný odstavec objevil u voleb do Evropského parlamentu v dalších čtyřiceti příspěvcích, považoval jsem za důležité jistou pochybnost zmínit, neboť značně ovlivňuje celkový počet nativistických výroků u Okamurova hnutí z roku 2019. Pokud se v některém z dalších příspěvků objevila stejná nejistota, jako v tomto případě, označil jsem celý příspěvek za nenativistický. Z těchto důvodů byla vytvořena tabulka, do které byly zahrnuty všechny statusy, které splnily alespoň

jeden z tripletů, včetně čtyřiceti sporných z Evropských voleb. Ještě předtím, než bude k dispozici tabulka obsahující příspěvky splňující oba triplety, je tedy představena tabulka č. 4, která předkládá výčet všech vybraných statusů z jednotlivých voleb, přičemž je rozdělena na příspěvky splňující jeden z tripletů a na příspěvky u kterých není zaznamenán žádný triplet.

Tabulka č. 4

Rok	Celkový počet příspěvků/splňující 1 triplet/nesplňující žádný triplet	
2016	Okamura 29/3/1	KSČM 4/0/4
2017	Okamura 36/7/7	KSČM 2/0/2
2018	Okamura 20/9/1	KSČM 3/0/3
2019	Okamura 81/64/9	KSČM 3/0/3
2020	Okamura 53/21/3	KSČM 6/1/4
2021	Okamura 62/24/13	KSČM 3/0/3
2022	Okamura 12/4/3	KSČM 0/0/0

Zdroj: autor.

V následující části je již zobrazena konečná tabulka obsahující facebookové příspěvky splňující oba triplety. Nativistické výroky jsou roztrženy do jednotlivých časových období. Tabulka č. 5 představuje všechna analyzovaná data z voleb 2016–2022.

Tabulka č. 5

Rok	Míra nativistických postojů ve facebookové komunikaci v období „horké fáze kampaně“	
2016	Okamura N = 29 Nnt (4) < Nt (25)	KSČM N = 4 Nnt (4) > Nt (0)
2017	Okamura N = 36 Nnt (14) < Nt (22)	KSČM N = 2 Nnt (2) > Nt (0)
2018	Okamura N = 20 Nnt (10) = Nt (10)	KSČM N = 3 Nnt (3) > Nt (0)
2019	Okamura N = 81 Nnt (73) > Nt (8)	KSČM N = 3 Nnt (3) > Nt (0)
2020	Okamura N = 53 Nnt (24) < Nt (29)	KSČM N = 6 Nnt (5) > Nt (1)
2021	Okamura N = 62 Nnt (37) > Nt (25)	KSČM N = 3 Nnt (3) > Nt (0)
2022	Okamura N = 12 Nnt (7) > Nt (5)	KSČM N = 0 Nnt (0) = Nt (0)

Zdroj: autor.

V tabulce jsou zobrazeny všechny příspěvky, které byly v jednotlivých volbách podrobeny analýze (N). Ty byly následně rozděleny na nativistické (Nt) a nenativistické (Nnt). Barevné odlišení slouží k jednoduššímu a přehlednějšímu pochopení celé tabulky. Bílou barvou jsou označena všechna pole, u kterých se nevyskytuje ani jeden z hledaných výrazů. Světle šedá barva symbolizuje výroky, které jsou vyhodnoceny jako nenativistické, přičemž ani jeden z ostatních výroků není nativistický. Tmavě šedá barva představuje určitý výskyt nativistických postojů, který je však menší než 50 %. Černou barvou jsou poté označena všechna pole, u kterých jsou nativistické výroky zaznamenány v 50 % a více (srov. Naxera 2022: 196)

Podle výsledků z poslední tabulky je zřejmé, že nejvíce nativistických příspěvků se objevuje ve volbách do zastupitelstev krajů s volbami do Senátu 2020. Toto období je také tím jediným, kde byl nativistický výrok identifikován u KSČM. Celkově je však jisté, že facebooková komunikace v období horké fáze kampaně je u obou aktérů velmi rozdílná. V komunikaci KSČM se objevilo celkem 21 příspěvků zabývajících se tématem migrace. Kromě jednoho statusu se

však nikdy nejednalo o situaci, kde by byli migranti explicitně považováni za problém nebo by měli představovat něco negativního. Jediným nativistickým výrokem, který splňuje oba triplety je příspěvek z 25. září 2020:

„Zajistíme zvýšenou podporu integrovanému záchrannému systému. STOP migrantům do našeho kraje. Chceme Vysočinu bez DROG !!!“ (KSČM 2020).

V případě Tomia Okamury lze napříč volbami identifikovat několik možných variant příspěvků splňující oba triplety. Pro demonstraci je z každých voleb vybrán jeden nativistický výrok:

„Absolutně odmítám návrh zákona Sobotkovy a Babišovy vlády, aby měli nově u nás volební právo cizinci žijící na území České republiky, a považují to za pokus odebrat demokratickou moc v českém státě českým občanům. Je to součást kroků, které mají znemožnit demokratické změny a mají umožnit vznik „multikulturních“ zón na území České republiky. Naše hnutí Svoboda a přímá demokracie (SPD) požaduje pro české občany změny k přímé demokracii a požadujeme právo českých občanů přímou demokracií rozhodovat o životě ve své zemi“ (Okamura 2016).

„Dnešní večer trávím mezi lidmi v Plzni na hokeji a moc děkuji opravdu mnoha lidem za veřejně vyjádřenou podporu SPD. Moc si toho vážím. Zároveň na našem petičním stánku před halou sbíráme podpisy pod naše petice proti vládnímu rozhodnutí o lithiu, proti vládnímu přijímání nezákonných migrantů, proti přijetí eura v ČR, které prosazuje Sobotkova vláda a za referendum o vystoupení ČR z EU“ (Okamura 2017).

„V naší zemi máme dost vlastních sirotek a nezaopatřených dětí v Klokáčích a ti potřebují naši pomoc v první řadě, a ne abychom propagandisticky přijímali cizí sirotky a na život našich sirotek se pořádaly

veřejné sbírky. Hnutí SPD považuje výzvu europoslankyně Michaely Šojdrové (KDU-ČSL) na přijetí padesáti syrských sirotků do ČR za zcela jasnou kampaň s cílem zviditelnit sebe a KDU-ČSL před blížícími se komunálními a senátními volbami a udržet se v následujících volbách do Evropského parlamentu“ (Okamura 2018).

„To už je vážně neuvěřitelný důsledek sluníčkářského multikulturalismu, masové imigrace a islamizace. Švédsko, místo toho, aby se snažilo imigranty integrovat, asimilovat a přimět je k tomu, aby se přizpůsobili hodnotám Švédů, tak je bude více vyučovat v jejich původním jazyce: arabsky, kurdsky a albánsky! Důvodem je to, že Švédové zjistili, že migranty integrovat prostě nelze! Pokud nechcete, abychom dopadli stejně jako islamizované Švédsko, kde jsou imigrantská ghetta, kam se bojí vkročit i policisté a ženy jsou běžně znásilňovány imigranty, volte prosím 24. a 25. května ve volbách do Evropského parlamentu hnutí SPD! ... Pokud chcete, aby naše země byla naše, volte prosím 25. a 25. května hnutí SPD“ (Okamura 2019).

„Tenhle mem jsem viděl na facebooku a je podle mě pravdivý. Ve většině muslimských zemí mají křesťané menší nebo téměř žádná práva a mnohde jsou i hromadně vražděni, jak nařizuje sám islám a právo šaría, zatímco v Evropě potlačují sluníčkáři naše tradice, aby vyšli vstříc muslimům. Co si o tom myslíte Vy? Hnutí SPD bojuje proti islamizaci naší země a proti islamizaci Evropy. Do parlamentu předložilo zákon zakazující islámské zahalování a zákon zakazující nenávistnou islámskou ideologii. Nesmíme dopadnout stejně jako Blízký východ, severní Afrika a západní Evropa, které byly dobyty islámem“ (Okamura 2020).

Obrázek č. 1

Zdroj: (Okamura 2020).

„Hlavními body programu s názvem: Naše vlast, naše rodina, náš bezpečný domov, jsou podpora rodiny a tradičních hodnot a národní suverenity. Chráníme svůj národ a svůj stát. (...) Říkáme jasné NE ilegální migraci a islamizaci ČR!“ (Okamura 2021).

„Policie na našem území zadržela více nelegálních imigrantů než v době uprchlické krize. Vyzýváme vládu, aby chránila naše hranice! Česká policie na počátku září zaznamenala opět značný nárůst pohybu nelegálních imigrantů na území České republiky. Průměrně je to až 170 osob denně a jedná se hlavně o Syřany. Od začátku roku bylo na našem území zadrženo už přes deset tisíc osob, nejvíce v Jihomoravském a Zlínském kraji. Tyto počty jsou vyšší než v krizovém roce 2015! A to jde jen o vrchol ledovce, velké množství imigrantů zůstává nezachyceno“ (Okamura 2022).

Z jednotlivých příspěvků je možné vypozaovat, že se všechny zaměřují na odmítání imigrace v České republice. Pokud se zaměřím na první triplet „příchozí

jsou špatní“, v jednotlivých příspěvcích je za „špatného“ považován každý cizinec, který není vnímán jako nativní Čech. Pro označení „příchozího“ využívá Okamura nejčastěji slovo „imigrant“, přičemž v některých příspěvcích imigranta přímo specifikuje (islamista, Syřan, Afghánec). Pokud jde o druhý triplet „nativní (místní) jsou dobří“, důraz je kladen především na „nás“, tedy český národ. V příspěvcích Tomia Okamury byl tento triplet většinou splněn za předpokladu, že se v textu vyskytovaly fráze tohoto stylu: „v naší zemi migranty nechceme; tato země je naše a my se jí nehodláme vzdát na úkor islámské ideologie; je potřeba chránit naše občany před návalem zlověstných migrantů.“ Všechny příspěvky obsahující tyto prvky splnily druhý triplet a mohly být označeny za nativistické. Některé příspěvky se odlišovaly tím, že obsahovaly pouze text, zatímco jiné byly doplněny obrázkem (viz Okamura 2020). Míra nativistických postojů se v jednotlivých volebních obdobích lišila. Pokud se však zaměřím na samotnou komunikaci obou zkoumaných subjektů (jak z kvalitativního, tak z kvantitativního hlediska), z výsledků je více než očividné, že se výrazně liší.

Komunikace KSČM postrádala výrazné odkazy týkající se přistěhovalectví a pokud se jen velmi zřídka nějaký objevil, většinou se jednalo pouze o informativní sdělení, které nijak nekorespondovalo s nativistickou rétorikou. Komunisté se v předvolební kampani obecně zaměřovali spíše na otázky týkající se korupce, Evropské unie, sociální péče, dopravní infrastruktury, zemědělství nebo zdravotnictví.

6 ZÁVĚR

Předmětem této bakalářské práce byly nativistické postoje v komunikaci dvou politických stran SPD a KSČM. Před samotným zpracováním byl jasně vymezen cíl. Cílem práce bylo analyzovat oficiální facebookové stránky obou subjektů v rozmezí let 2016-2022 a zjistit, zda se v jejich komunikaci vyskytují nativistické postoje. K naplnění cíle bylo potřeba několika nezbytných a systematických kroků. Nejprve jsem zvolil vhodný teoretický rámec, díky kterému bylo možné nativistické postoje v komunikaci rozpoznat a vymežit. Na základě teoretické diskuse se ukázalo, že nativismus lze zkoumat z několika různých perspektiv. V případě této práce byl pojem nativismus využíván jako komunikační strategie, která se explicitně vymezovala vůči nově přichozím lidem a zároveň kladla důraz na ochranu českého národa. Pokud se v komunikaci u zkoumaných politických stran objevily oba zmíněné prvky, bylo možné označit příspěvek za nativistický.

Výsledky v analytické části byly představovány postupně, a to v několika různých formách. Z analýzy vyplynulo, že SPD, respektive Tomio Okamura disponoval v předvolební facebookové komunikaci nativistickou rétorikou. Jeho protiimigrační postoje spojené s důrazem na český národ se objevovaly napříč všemi analyzovanými volbami. Během jednotlivých volebních období však bylo možné zaznamenat několik odlišností. Na základě tohoto zjištění je možné konstatovat, že styl komunikace prošel u Tomia Okamury a jeho hnutím několika změnami. Nejenže se postupnými roky výrazně zvyšovala intenzita počtu zveřejňovaných příspěvků, poměrně zásadní změnou prošel také jejich obsah. Zatímco v roce 2016 bylo možné na Okamurově facebookové stránce během období horké fáze kampaně identifikovat celkem 46 statusů, v roce 2022 se celkový počet příspěvků ve stejném období, tedy dva týdny před volbami, zvýšil na 130.

Téma migrace se stalo jedním z hlavních pilířů Okamurovy facebookové komunikace již v prvních volbách, kterých se SPD zúčastnila. To ostatně také potvrdil celkový počet nativistických výroků, které v roce 2016 představovaly více

než polovinu celkového množství zkoumaných statusů. Zásadní vliv na komunikaci měla evropská uprchlická krize z roku 2015. Ta se v předvolební kampani v roce 2016 stala pro SPD klíčovým tématem. Velmi podobný scénář představovaly také další volby. S častějším zveřejňováním příspěvků se v komunikaci kromě protiimigrantské rétoriky s důrazem na „naše“ obyvatele objevovaly také prvky euroskepticismu či populismu. Euroskepticismus byl dominantní zejména u voleb do Evropského parlamentu v roce 2019. V těchto konkrétních volbách jsem při analýze také narazil na určité nesrovnalosti, které byly v práci detailně popsány a vysvětleny. Proto je také potřeba zmínit, že míra nativistických postojů u těchto voleb by mohla být v některém z dalších výzkumů vyhodnocena na základě jiného metodologického postupu. Ačkoli si myslím, že určitý počet výroků v Evropských volbách, které jsem označil za nenativistické by mohly být při odlišném postupu označeny za nativistické, na základě mého vymezeného metodologického postupu nebyl v konkrétních případech dodržen řád nativistické komunikace, a proto jsem se rozhodl označit všechny tyto příspěvky za nenativistické. Tato situace nastala pouze u voleb do Evropského parlamentu 2019.

Jedním z dalších zjištění bylo také to, že v komunálních a senátních volbách v roce 2022 se počet příspěvků zabývajících se migrací oproti ostatním volbám výrazně snížil. Z toho mimo jiné vyplývá i to, že ačkoli od roku 2019 intenzita zveřejňování příspěvků kontinuálně rostla, počet nativistických příspěvků poměrově klesal. Nejvyšší počet nativistických výroků byl zaznamenán u voleb do zastupitelstev krajů společně s volbami do Senátu Parlamentu České republiky 2020. Naopak nejnižší míra nativistických postojů byla patrná právě u voleb do zastupitelstev obcí společně s volbami do Senátu Parlamentu České republiky 2022. Je tedy zřejmé, že u Tomia Okamury a jeho hnutí došlo k postupné proměně komunikační strategie, která se kromě otázek migrace zaměřila ve větším množství i na jiná témata. I přes nízkou míru nativistických výroků z posledních zkoumaných voleb je nutné podotknout, že SPD je hnutím, které ve své facebookové komunikaci v období horké fáze kampaně využívalo a je možné, že i v současnosti stále využívá nativistické postoje.

Z pohledu KSČM tomu bylo přesně naopak, jelikož se v jejich příspěvcích objevil nativistický výrok pouze jednou. Z takového zjištění lze usoudit, že se komunisté ve své komunikaci v takto vymezeném časovém období nevyjadřovali explicitně vůči nově příchozím lidem, a tudíž nebylo možné nativistické postoje identifikovat. Ačkoli se obecně nativistické postoje v některých projevech KSČM vyskytují, výsledek analýzy ukázal, že v horké fázi kampaně voleb mezi roky 2016–2022 se nativistický výrok objevil pouze v jednom z příspěvků. Jediný nativistický výrok byl identifikován v krajských a senátních volbách v roce 2020. Pro zjištění, v jaké míře komunisté používají v některých svých manifestech nativistickou rétoriku, může být nápomocná některá z dalších analýz. Následující analýzy by se mohly zaměřit na jiná časová období nebo by mohl být zvolen jiný typ sběru dat, například předvolební debaty. Takový přístup by mohl poskytnout hlubší pochopení komunistické rétoriky a bylo by možné přesněji určit, v jaké míře je komunikace KSČM nativistická.

Seznam použité literatury

- Akademie věd České republiky (2022). *Migrace a občané ze „třetích zemí“ v ČR* (<https://www.avcr.cz/export/sites/avcr.cz/cs/veda-a-vyzkum/avex/files/2022-01.pdf>, 25. 3. 2024).
- Anderl, F. (2023). False friends: Leftist nationalism and the project of transnational solidarity. *Journal of International Political Theory* 19 (1), s. 2–20.
- Anderson, B. (2003). Pomyslná společenství. In: Hroch, Miroslav ed., *Pohledy na národ a nacionalismus. Čítanka textů* (Praha: Sociologické nakladatelství), s. 541–544.
- Baughn, C.–Yaprak, A. (1996). Economic Nationalism: Conceptual and Empirical Development. *Political Psychology* 17 (4), s. 759–778.
- Bergmann, E. (2020). *Neo–Nationalism: The Rise of Nativist Populism* (Cham: Springer).
- Betz, H. G. (2017). Nativism Across Time and Space. *Special Issue: Populist Mobilization Across Time and Space* 23 (4), s. 335–353.
- Betz, H. G. (2019). Facets of nativism: a heuristic exploration. *Patterns of Prejudice* 53 (2), s. 111–135.
- Bělina, P.–Pokorný, J. (1992). *Dějiny zemí koruny české II.* (Praha–Litomyšl: Paseka).
- Bieber, F. (2018). Is Nationalism on the Rise? Assessing Global Trends. *Ethnopolitics* 17 (5), s. 519–540.
- Bonikoswski, B.–DiMaggio, P. (2016), ‘Varieties of American Popular Nationalism’. *American Sociological Review* 81 (5), s. 949–980.
- Cervi, L. (2020). Exclusionary Populism and Islamophobia: A Comparative Analysis of Italy and Spain. *Religions* 11 (10), s. 1–21.
- ČTK (2020). SPD zůstává nejvýznamnější stranou s xenofobními prvky u nás, uvádí zpráva ministerstva vnitra. *iRozhlas*. 18. 6. 2021

(https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/xenofobie-v-cr-spd-tomio-okamura-neonacismus-emigrantska-krize_2106182014_zuj, 3. 3. 2024).

Damhuis, K.–Jonge, L. (2022). Going Nativist. How to Interview the Radical Right? *International Journal of Qualitative Methods* 21 (1), s. 1–11.

Folvarčný, A.–Hruška, J.–Pink, M. (2023). Time for Regional Parties to Shine or for National Parties to Lock Horns Again? The True Nature of Czech Regional Elections. *East European Politics and Societies: and Cultures* 0 (0) s. 1–28.

Friedman, N. (1960). Nativism. *Phylon* 28 (4), s. 408–415.

Gheorghiev, O.–Numerato, D. (2022). Migration to the Czech Republic: Personal Stories About Running from an Running Towards. In: Isaakyan, I.–Triandafyllidou, A.–Baglioni, S. ed., *Immigrant and Asylum Seekers Labour Market Integration upon Arrival: NowHereLand* (Edinburgh: Springer Cham), s. 185–207.

Guia, A. (2016). The Concept of Nativism and Anti-Immigrant Sentiments in Europe. *EUI Working Paper 2016/20*. (Florence: European University Institute).

Guryčová, K. (2019). Schvalováním genocidy se Staník staví na stranu nacistů, přeživší mají právo na ochranu, píše soud. *iRozhlas*. 27. 10. 2019 (https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/jaroslav-stanik-genocida-vyroky-soud-podminka-spd-tajemnik_1910270600_kno, 1. 3. 2024).

Habersack, F.–Werner, A. (2023). How non-radical right parties strategically use nativist language: Evidence from an automated content analysis of Austrian, German, and Swiss election manifestos. *Party Politics* 29 (5), s. 865–877.

Hawkins, K. A. (2010). *Venezuela's Chavismo and Populism in Comparative Perspective* (Cambridge: University Press).

Higham, J. (1955). *Strangers in the Land: Patterns of American Nativism 1860-1925* (New Brunswick and London: Rutgers University Press).

Hudek, H. (2023). Národní komunismus v střední a východní Evropě. In: Hurbanič, M.–Ivančík, M.–Zupka, D. eds., *Střední Evropa v premenách času* (Bratislava: VEDA), s. 484–498.

Charvátová, D.–Charvát, J.–Niklesová, E. (2022). Populism As a Communication Strategy: A Case Study of The Freedom and Direct Democracy Party and Tomio Okamura. *ProQuest* 13 (2), s. 83–96.

Institut politického marketingu (2015). *Slovník politického marketingu: Horká fáze kampaně*. (<https://politickymarketing.com/glossary/horka-faze-kampane>, 18. 3. 2024).

Kárník, Z. (2002). *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý. Československo a české země v krizi a ohrožení (1930-1935)* (Praha: Libri).

Keyssar, A. (2009). *The Right to Vote: The Contested History of Democracy in the United States* (New York: Basic Books).

Kołakowski, L. (2008). *Main currents of Marxism: the founders, the golden age, the breakdown*. (New York: W.W. Norton & Company).

Kešić, J.–Duyvendak, J. W. (2019). The nation under threat: secularist, racial and populist nativism in the Netherlands. *Patterns of Prejudice* 53 (5), s. 441–463.

Komunistická strana Čech a Moravy (2020). *KSČM – Komunistická strana Čech a Moravy* (https://www.facebook.com/komunistickastranacechamoravy?locale=cs_CZ, 29. 3. 2024).

Komunistická strana Čech a Moravy (nedatováno a). *O nás* (<https://www.kscm.cz/o-nas/>, 27. 3. 2024).

Komunistická strana Čech a Moravy (nedatováno b). *Program* (<https://www.kscm.cz/program/>, 27. 3. 2024).

Kopec, A. (2023). Policy Feedback & Research Methods: How Qualitative Research Designs With Marginalized Groups Inform Theory. *International Journal of Qualitative Methods* 22 (1), s. 1–12.

- Kubát, M. (2016). The Communist Party of Bohemia and Moravia: A Successful Engagement of the Social and the Nationalist Protest. *Conference paper presented at the ECPR General Conference in Glasgow on September 4, 2014* (Glasgow: ECPR) s. 1–12.
- Leerssen, J. (2006) *National Thought in Europe. A Cultural History* (Amsterdam: Amsterdam University Press).
- Lippard, D. C. (2011). Racist Nativism in the 21st Century. *Sociology Compass* 5 (7), s. 591–606.
- Malíř, J. – Marek, P. (2005). *Politické strany. Vývoj politických stran a hnutí v českých zemích a Československu I. 1861-1938, II. 1938-2004* (Brno: Doplněk).
- Marx, K.–Engels, F. (1948). *Manifesto of the Communist Party* (New York: International Publishers).
- Ministerstvo zahraničních věcí (2022). *Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji* (https://mzv.gov.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html?force_format=mobile, 10. 3. 2024).
- Mudde, C. (2010). *The Relationship between Immigration and Nativism in Europe and North America* (Washington, DC: Migration Policy Institute).
- Müllerová, P. (1998). Vietnamese Diaspora. *Archiv orientální*, 66 (2), s. 121–126.
- Mummendey, A.–Klink, A.–Brown, R. (2001). Nationalism and patriotism: National identification and out-group rejection. *British Journal of Social Psychology*, 40 (2), s. 159–171.
- Naxera, V. (2022). Směrem k principů populistické komunikace? Téma korupce ve volebních programech českých politických stran. *Sociologický časopis* 58 (2), s. 181–204.
- Naxera, V. (2023). ‘Let us blow them down!’: Corruption as the subject of (non-)populist communication of the Czech Pirate Party. *Political Studies Association* 43 (4), s. 457–471.

Nourbakhsh, S. N.–Ahmadi, S. A.–Yazdanpanah Dero, Q.–Faraji Rad, A. (2020). History and Political Geography of Central Europe: Explaining the Rise of Euroscepticism and Nativism in Visegrád 4 Countries. *World Sociopolitical Studies* 4 (4), s. 773–808.

Okamura, T. (2016a). Viníci vraždění v Berlíně jsou i politici a média. *iDNES*. 21. 12. 2016 (<https://okamura.blog.idnes.cz/blog.aspx?c=575503>, 1. 3. 2024).

Okamura, T. (2016b). Odmítání migrace není xenofobie. *Tomio Okamura – Youtube*. 29. 3. 2016 (<https://www.youtube.com/watch?v=orgRn9o2xHg>, 2. 3. 2024).

Okamura, T. (2016c). *Tomio Okamura – SPD* (<https://www.facebook.com/tomio.cz/videos/1325592914118187/>, 2. 4. 2024).

Okamura, T. (2017a). *Tomio Okamura – SPD* (<https://www.facebook.com/tomio.cz/photos/a.185333081477515/1750139208330220/?type=3https%3A%2F%2Fwww.facebook.com%2Ftomio.cz%2Fphotos%2Fa.185333081477515%2F1750139208330220%2F%3Ftype%3D3>, 20. 3. 2024).

Okamura, T. (2017b). *Tomio Okamura – SPD* (https://www.facebook.com/tomio.cz/posts/1776526005691540/?paipv=0&eav=AfbDb0XubHijdHy6SpT5aU33wvSJVP_voNhIsWxKgZ3294XlcwDeZSINp2E7MxytjFE&_rdr, 2. 4. 2024).

Okamura, T. (2018). *Tomio Okamura – SPD* (<https://www.facebook.com/tomio.cz/photos/a.185333081477515/2210079172336219/?type=3>, 2. 4. 2024).

Okamura, T. (2019). *Tomio Okamura – SPD* (https://www.facebook.com/tomio.cz/photos/a.185333081477515/2578458118831654/?paipv=0&eav=AfYHDv97Z1Lp46A6Oo_xgCH_xV2SupnwvmG5iBtyLx7Agwv2ipHz0kKc6XGSJTduK2I&_rdr, 2. 4. 2024).

Okamura, T. (2020). *Tomio Okamura – SPD* (<https://www.facebook.com/photo/?fbid=3428392963838161&set=a.185333081477515>, 2. 4. 2024).

- Okamura, T. (2021). *Tomio Okamura – SPD* (https://www.facebook.com/photo/?fbid=4644415282235917&set=a.185333081477515&locale=cs_CZ, 2. 4. 2024).
- Okamura, T. (2022). *Tomio Okamura – SPD* (https://www.facebook.com/story.php/?story_fbid=758027031925730&id=179497582061065&paipv=0&eav=AfZKNBZj7SmkEx18_v0TXG7-NIy-48ZXRAcEMFjA9cY_w-xZJFyRhveD_dNCuvTR-io&_rdr, 2. 4. 2024).
- Pšeja, P. (2005). *Stranický systém České republiky: politické strany a jejich vývoj 1989-1998* (Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury).
- Rambousková, M. (2023). Brusel nás chce migrací zničit, tvrdí KSČM. Ve volbách jde proti uprchlíkům. *Seznam Zprávy*. 4. 12. 2023 (<https://www.seznamzpravy.cz/clanek/domaci-politika-brusel-nas-chce-migraci-znicit-tvrdi-kscm-ve-volbach-jde-proti-uprchlikum-240920>, 28. 3. 2024).
- Riedel, R. (2018). Nativism versus nationalism and populism. *Central European Papers* 6 (2), s. 18–28.
- Rupnik, J. (2002). *Dějiny Komunistické strany Československa. Od počátků do převzetí moci* (Praha: Academia).
- Schulman, S. (2000). Nationalist Sources of International Economic Integration. *International Studies Quarterly* 44 (3), s. 365–390.
- Schwörer, J. (2021). *The Growth of Populism in the Political Mainstream: The Contagion Effect of Populist Messages on Mainstream Parties' Communication* (Lüneburg: Springer).
- Simcox, D. (1997). Major Predictors of Immigration Restrictionism: Operationalizing "Nativism". *Population and Environment: A Journal of Interdisciplinary Studies* 19 (2), s. 129–143.
- Slominski, P.–Trauner, F. (2018). How do Member States Return Unwanted Migrants? The Strategic (non-)use of 'Europe' during the Migration Crisis. *Journal*

of Common Market Studies: EU Refugee Policies and Politics in Times of Crisis 56 (1), s. 101–118.

Smolík, J. (2022). Tomio Okamura's Dawn of Direct Democracy and Freedom and Direct Democracy. In: Kořtun, E. K. ed., *New Political Parties in the Party Systems of the Czech Republic* (Warsaw: Peter Lang), s. 105–148.

Spierings, N.–Lubbers, M.–Zaslove, A. (2016). 'Sexually modern nativist voters': do they exist and do they vote for the populist radical right? *Gender and Education* 29 (2), s. 216–237.

Smith, M. (2002). Race, Nationality, and Reality: INS Administration of Racial Provisions in U.S. Immigration and Nationality Law Since 1898. *Prologue Magazine* 34 (2), s. neuvvedeno.

Strapáčová, M.–Hloušek, V. (2018). Anti-Islamism without Moslems: Cognitive Frames of Czech Antimigrant Politics. *Journal of Nationalism, Memory & Language Politics* 12 (1), s. 1–30.

Strmiska, M. (2002). The Communist Party of Bohemia and Moravia: A Post-Communist Socialist or a Neo-Communist Party? *German Policy Studies* 2 (2), s. 220–240.

Stulík, O. (2019). Do we have all the necessary data? The challenge of measuring populism through metaphors. *Quality & Quantity* 53 (5), s. 2662–2663.

Stulík, O.–Křčál, P. (2019). Surfování na migrační vlně v době populismu: Sekuritizace migrace ze strany poslanců Parlamentu České republiky. *Acta Politologica* 11 (2), s. 1–17.

Suchánek, J.–Hasman, J. (2022). Nativist with(out) a cause: a geographical analysis of the populist radical right in the 2017 and 2021 Czech parliamentary elections. *Territory, Politics, Governance* 10 (6), s. 1–23.

Svoboda a přímá demokracie (nedatováno). *Politický dlouhodobý program SPD* (<https://www.spd.cz/program-vypis/>, 3. 3. 2024).

Tvrdoň, J. (2021). Český Facebook jako Okamurova síť. „Podobná hnutí jako SPD mají výhodu,“ míní analytik. *Deník N.* 18. 8. 2021 (<https://denikn.cz/686175/cesky-facebook-jako-okamurova-sit-podobna-hnuti-jako-spd-maji-vyhodu-mini-analytik/>, 16. 1. 2024).

Vochozková, R. (2022). Soud Roznerovi za výroky o romském táboře v Letech potvrdil půlroční podmínku. *ČT24.* 6. 12. 2022 (<https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/soud-roznerovi-za-vyroky-o-romskem-tabore-v-letech-potvrdil-pulrocni-podminku-13051>, 2. 3. 2024).

Resumé

Nativism has come into wider European awareness in the context of the European migration crisis, which peaked in 2015 and 2016. Based on several available definitions, nativism can be broadly defined as hostility towards anything that is considered foreign and that can potentially threaten the homogeneity of a country. Nativism can be understood as an ideology, but also as a communication strategy used by political parties in their manifestos, using nativism to achieve their desired goals.

This thesis examines nativist attitudes in the communication of the political parties Svoboda a přímá demokracie (SPD) and Komunistická strana Čech a Moravy (KSČM) on their official Facebook pages during the hot phase of 2016-2022 election campaigns. The aim was to identify and analyse potential nativist attitudes in their communication. The analytical part of the thesis revealed that the SPD party uses nativist rhetoric in its communication, while the KSČM shows hardly any levels of nativist attitudes. The findings suggest gradual changes in the SPD's communication strategy and the absence of explicit nativist attitudes in the KSČM over the period under study.